

Nagy Attila Tibor

A harmadik brit miniszterelnök-jelölti vita

Kulturált, de éles szópárbajt hozott a BBC által 2010. április 29-én megrendezett miniszterelnök-jelölti vita utolsó fordulója, amely az egyik utolsó lehetőséget adta a pártvezetőknek arra, hogy egyértelmű többsége legyen az alsóházban az általuk képviselt pártnak. A jórészt anyagi kérdésekre (a közkiadások csökkentése, adók, bankároknak jutottak bónuszok, ipar, bevándorlás, oktatás) fókuszáló esemény egyértelművé tette a versengő pártok közötti véleménykülönbségeket, így most már a brit választóközönségen a sor, hogy május 6-án döntsön.

A vita elemzése, hasonlóan az előző íráshoz, két részre tagolódik: tartalmi és kommunikációs szempontból veszi szemügyre az elhangzottakat, a végén pedig röviden összegzi a vitasorozat tanulságait.

Tartalmi kérdések

A vitában ezúttal David Cameron, a konzervatívok vezetője szerepelt a legjobban. Nem csak, sőt nem is elsősorban azért, mert jobb kommunikációs teljesítményt nyújtott a korábbiakhoz képest, hanem azért, mert az utolsó vitában derült ki a legjobban, mit nem, és mit akarnak a konzervatívok kormányra kerülésük esetén. A munkáspárti időszak merev tagadása mellett a vitán jól kirajzolódott a Konzervatív Párt világsképe. Eszerint a párt a gazdaság beindítása érdekében adókedvezményekkel kívánja segíteni a kis-és középvállalkozásokat, a családokat segíteni kívánja, fontosnak tartja az Országos Egészségügyi Szolgálat (NHS) jó működését, a fegyelem helyreállítását az oktatási intézményekben. Ugyanakkor kilátásba helyezte az állami bürokrácia csökkentését, és – még a nyugati demokráciákban sem gyakori ez – nem csinált titkot a kampány finiséhez közeledvén

abból sem, hogy népszerűtlen intézkedésekre is készülnek, így a nyugdíjkorhatár egy évvel való megemelésére 2016-tól, a közsférában pedig fizetésbefagyasztásra. „Ezek nem népszerű, de helyes dolgok. Ezek nehéz döntések, de én hiszem, hogy be kell indítani a gazdaságot. Teremtsünk ismét munkahelyeket Britanniában”, érvelt Cameron. A vita végén tett zárónyilatkozata mintaszerű volt, ahogy néhány mondatban tömören, és érthetően összefoglalta pártja ideológiáját, ugyanakkor hazafias érzelmeket is beleszótt, ezért érdemes belőle idézni:

„Itt állok, azon egyszerű oknál fogva, hogy szeretem ezt az országot, és hiszek abban, hogy képesek leszünk előrehaladni az elkövetkező években. Haladni előre, megoldani a problémáinkat és nagyszerű dolgokat csinálni. De nekünk ehhez egy igazi értékekkel rendelkező kormányra van szükségünk. Olyan kormányra, amelyik támogatja a családokat, és érti, hogy a család társadalmunk legfontosabb eleme. Olyan kormányra van szükségünk, amelyik támogatja a munkát és azokat, akik helyesen igyekeznek cselekedni”.

David Cameron és Nick Clegg

A másik két párt ideológiája korántsem jelent meg ennyire tisztán a vitában. A munkáspárti Gordon Brown miniszterelnök ideje jelentős részét vitapartnerei programjainak támadására fordította (erről a következő fejezetben lesz szó), olyannyira, hogy még a zárónyilatkozatában is óvott attól, hogy ellenfeleit kormányzati hatalomhoz jutassák a választók. Ugyanakkor nem állt össze egységes képpé, mit is akar hatalmon maradása esetében a Munkáspárt, s ezt aligha segítette elő, hogy Brown nagyon belebonyolódott (volna) a partnereivel vívott szóbeli ütközetekbe, a tartalmi mondanivaló viszont elsikkadt. A választók annyit tudhattak meg, hogy a Munkáspárt még a válság idején is fontosnak tartja a közszolgáltatások (oktatás, egészségügy) fokozott támogatását, és a munkanélküliség csökkentését, így a 25 év alatti állás nélküliek számára képzés nyújtását.

Nick Clegg liberális-demokrata pártelnök az első vitában még kitűnően érzékeltette, hogy az ő pártja üde, friss színfoltot jelent a "másik két régi párt régi megoldásaival szemben", ám ez a varázs a harmadik vitára megkopott némiképp. Nemcsak azért, mert a következő két vitában ellenfelei nem is sikertelenül mutattak rá pártja programjának gyenge pontjaira, hanem azért is, mert nem élt azzal a lehetőséggel, hogy összefoglalja pártja programjának sarokköveit. Már-már mantraszerűen ismételte, hogy 10 ezer font alatti jövedelem esetén mentesítenék a polgárokat a jövedelemadó-befizetése alól, de programjának számos más, akár a választók számára rokonszenves elemét (pl. a helyi lakosság beleszólását a rendőrség irányításába, vasúti jegyek csökkentése) nem ismertette.

Kommunikációs fogások

Ahogy arról már szó volt, Gordon Brown az utolsó vitában meglehetősen harciasnak mutatkozott, és igyekezett nem elmulasztani egyetlen alkalmat sem arra, hogy kritizálja ellenfeleit. Ez kockázatos lépés volt, nem is annyira azért, mert a vitázó felek között nem Brown a legjobb szónok, hanem azért, mert eddigi kommunikációs stílusát hosszú időn keresztül inkább unalmasnak, vagy jóindulatúbb megközelítéssel tárgyilagosságnak ismerhették meg a választók. Bár az is igaz, hogy az alsóházban lévő miniszterelnökhöz intézett kérdések („Prime Minister’s Questions”) során az utóbbi időben felbátorodott, és próbálta alkalmazni elődje, Tony Blair stílusát. Utóbbi szemmel láthatóan nemcsak hogy élvezte a parlamenti ütközeteket, de nagy meggyőző erővel olvasta az ellenzék fejére, mennyi hasznos kormány-előterjesztést nem szavazott meg. Csakhogy amíg Blair verhetetlennek bizonyult a kommunikációs csatákban, addig Brownnak már azt sem volt könnyű elérnie, hogy a zajos és gúnyos kacajok és közbekiabálások közepette (ezek egyébként természetes kelléktárai a brit parlamenti vitáknak) helytálljon valamelyest az ellenzékkel szemben, és leküzdje a kényeseres dadogását. Ehhez képest nagy váltás jelentett, hogy Brown tőle eddig szokatlan szerepet vett fel a harmadik TV-vitában — a szavazás eredménye ad majd választ, hogy a szavazók azonosulni tudtak-e ezzel a nagyon más viselkedéssel.

Hogy ebben mennyi volt az előre megfontolt elem, azt egyelőre nem tudhatjuk, de könnyen lehet, hogy ezzel is feledtetni akarta azt a rá nézve igen kínos esetet, ami éppen a vita előtt egy nappal történt meg vele. Brown egyik vidéki szabadtéri kampányrendezvényén egy munkáspárti hölgy szimpatizánssal beszélgetett, aki a bevándorlással kapcsolatos aggodalmait hangoztatta. A miniszterelnök látszólag jó képet vágott ahhoz, hogy kamerák gyűrűjében tettek fel neki egy kényes kérdést, ám a kocsiban már azon dohogott, hogy katasztrófa volt ez a beszélgetés, milyen maradi

ez a nő, és egyáltalán kinek jutott eszébe, hogy pont vele beszélgesse. A politikus ruhájára betűzött mikrofon azonban bekapcsolva maradt, így hamarosan az egész ország megtudta, hogy Brown mit mondott a nővel folytatott beszélgetés után. A kormányfő olyan színben tűnt fel, aki nem őszintén viselkedik a saját választói előtt – pár óra elteltével kénytelen volt nyilvánosan bocsánatot kérni. A vitában ellenfelei nem használták ki vele szemben az esetet, meg sem említették, ami utalhat a brit politikai kultúra magas szintjére, de akár arra is, hogy mivel a kellemetlen ügy gyorsan végigjárta a tömegtájékoztatót, úgy gondolhatták az ellenfelei, hogy nekik főleg a vitában előhozniuk a témát.

Brown 35 alkalommal jutott szóhoz, és ebből 18 esetben nekitámadt az ellenfeleinek, különösen Cameronnak. Ezzel azt elérte, hogy a liberális-demokrata pártelnök kevésbé tudott hangsúlyosan jelen lenni a vitában, mert Cameron élhetett a viszontválasz jogával, így a vita izgalmasabb pillanatai jórészt Cameron- Brown összecsapásról szóltak. A további célt – kétségbe vonni Cameron kormányzókéességét - már kevésbé sikerült elérni, Cameron ugyanis ügyelt arra, hogy ne bonyolódjon túlságosan a részletekbe, hanem pár rövid mondattal utasítsa vissza ellenfele állításait (mint például azt, hogy a toryk megkurtítanák a gyerekek támogatását). Emellett többször is élt azzal az eszközzel, hogy az elmúlt 13 év munkáspárti kormányzást sommásan kudarcnak minősítse, ám - amint az előző fejezetben érzékelhető volt – még fontosabbnak tartotta, hogy a szavazóknak egy koherens konzervatív képet és életérzést nyújtson.

Brown nem riadt vissza attól sem, hogy az 1930-as (!), az 1970-es és 80-as évek konzervatív kormányzását hozza fel elrettentő példának, azt állítván, hogy „David pártja” nagy munkanélküliséget hagyott az utódjára annak idején. A húsz-harminc évvel ezelőtti kormányzás értékelése nem biztos, hogy célravezető volt, lévén, hogy a választók emlékezete igencsak megkopott arról az időszakban, a fiatalabb választói réteg pedig vagy gyerekként élt, vagy csak később született, így legfeljebb a történelemkönyvekből, vagy az internetről, dokumentumfilmekből lehet képe arról a

korszakról. Cameron ezzel szemben ügyesen replikázott azzal, hogy a jelenben öt millió embernek nincs munkája. A miniszterelnök élt azzal az eszközzel is, hogy 6 milliárd fontos elvonást tulajdonított konzervatív ellenfelének, aki erre a bürokrácia csökkentésének ígéretével replikázott.

Bármilyen hevesen is támadták egymást, nem feledkeztek meg arról, hogy a számukra is mind veszélyesebbnek tűnő liberális-demokrata pártvezér pozícióit rombolni igyekezzenek. Ennek megfelelően mind a ketten közölték a nézőkkel, hogy a liberális demokraták programja 600 ezer illegális bevándorlónak kíván amnesztiát adni, és állampolgárságot juttatni nekik. „ Azt gondolom, ez teljes tévedés, és az elmúlt munkáspárti 13 évben kialakult amúgy is rossz helyzetet még tovább súlyosbítaná”, hangoztatta Cameron. Nick Clegg erre zavaros magyarázkodásba kezdett, mely szerint ő nem amnesztiára gondolt, hanem arra, hogy „ valamit tennünk kell azzal a sok emberrel, akik a gazdaság árnyékában élnek” és azzal, hogy „bűnözői bandák kizsákmányolják őket”. Erre Cameron viszontválaszában megállapította, „teljesen nyilvánvaló, a liberális demokraták amnesztiát javasolnak”. Brown ezután jelentette ki: „ Egyetértek ebben Daviddal”, és Clegghez intézve szavait úgy fogalmazott, „ nem értem, hogy küldhet ön egy olyan, a lehető legrosszabb üzenetet, hogy majd amnesztiát ad azoknak, akik illegálisan jöttek ide”.

Cleggnek az egész három vita során ez volt a legrosszabb megnyilvánulása, ráadásul egy olyan érzékeny kérdésben, mint a bevándorlás. Érdemes szó szerint felidézni ezért, mit mond a [liberálisok programja](#) a 76. oldalon: „Lehetővé tesszük a jogkövető családoknak az állampolgárság megszerzését. Megengedjük azoknak a 10 éve, érvényes igazolvány nélkül Britanniában élőknek, akik angolul beszélnek, büntetlen előéletűek és hosszabb távon is itt akarnak élni, hogy elnyerjék az állampolgárságot. Az állampolgárság ilyen formában való elnyerése nem vonatkozik a 2010 után érkezett személyekre.” Ebből is látható, Clegg ellenfelei kiforgatták némileg a párt elképzelését, ugyanis az „amnesztiát” feltételekhez köti a program . Furcsa, hogy Clegg még a program ezen pontját nem idézte a maga teljességében a

vitában, talán azért, mert attól tartott, hogy a kampány utolsó napjaiban még nagyobb lesz pártja ellen a támadás, ha a nyilvánosság előtt propagálja – akár pontos idézet révén- ezt a programelemet. Így viszont mellébeszélésre kényszerült, amit – ahogy láttuk – ellenfelei ki is használtak a maguk javára.

Összegzés

A brit miniszterelnök-jelölti vita első volt a maga nemében, létrehozása nem is ment könnyen, ehhez a BBC, Sky News, és az ITV News közös összefogása és nyomásgyakorlása is kellett (ez persze nekik is érdekükben állt, mert valószínűsíthető volt a magas nézettség – az első vitát mintegy húszmillió néző követte nyomon). A brit demokrácia továbbfejlődése szempontjából igen gyümölcsöző volt a vita. Összesen négy és fél óra hosszán át volt lehetőségük a nézőknek arra, hogy eligazodjanak a három párt elképzelései között, és ez az idő már elegendő is volt erre, sokat segítve abban, hogy eldöntsék, kire adják a szavazatukat. Az ottani politikai élet további perszonalizációját vetíti előre a televíziós vitasorozat, különösen, ha ennek hagyománya lesz, egyre fontosabb lesz az egyes pártok élén álló személyek kommunikációs teljesítménye. A hosszú műsoridő azonban gátat szabott annak, hogy a pártvezetők előre begyakorolt szlogenek és jelszavak puffogatásából éljenek meg, itt az egyes szakpolitikákban is felkészültnek kellett lenni, már csak azért is, mert joggal lehetett arra számítani, hogy az ellenfelek vitatni fogják a másik párt elképzeléseit. Ahogy azt az MPK már jelezte, a vitasorozat nem pusztán a küzdelmet, hanem a politikusok egymással való együttműködési hajlandóságát is mutatta. Szimbolikusan jelenítette meg ezt az a jelenet, mely során a még oly éles (bár nem személyeskedő) vita végén a három pártvezető a műsor végén mosolyogva odamentek egymáshoz és kezet fogtak egymással.

Egy jól megrendezett vita tehát egyértelműen erősíti az adott ország demokratikus berendezését, legyen ez a brit miniszterelnök-jelölti vita számunkra legfontosabb tanulsága.

